

Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi tərəfindən 2011-ci il ərzində görülmüş işlər barədə

HESABAT

Respublikamızda son illər baş verən sürətli iqtisadi inkişaf bütün sosial sahələrin, o cümlədən səhiyyənin inkişafına da əsaslı təkan vermişdir.

2011-ci ildə səhiyyənin idarəolunması, tibb müəssisələrinin maddi-texniki bazasının gücləndirilməsi, yeni tibbi texnologiyaların tətbiqi, köklü kadr islahatları və başqa geniş miqyaslı tədbirlər həyata keçirilmişdir.

Bu da öz növbəsində səhiyyəimizin dünya standartları üzrə inkişaf etməsinə, onun dünyanın qabaqcıl ölkələrinin səhiyyə sisteminə ardıcılıqla inteqrasiya edilməsinə zəmin yaratmış və beynəlxalq miqyasda Azərbaycan səhiyyəsinin nüfuzunun nəzərəcarpacaq dərəcədə artmasına səbəb olmuşdur.

Səhiyyəimizin inkişafında son illər əldə edilmiş dinamik inkişaf tendensiyası 2011-ci ildə də davam etdirilmiş, bu da öz növbəsində tibbi demoqrafik və səhiyyə göstəricilərinin yaxşılaşması üçün zəmin yaratmışdır.

Belə ki, son 10 ili müqayisə etsək, 2011-ci ildə doğum göstəricisi əhalinin hər 1000 nəfərinə 13,7-dən 19,3-ə qalxmışdır. Təbii artım göstəricisi isə 8,1-dən 13,5-dək yüksəlmişdir ki, bu da Avropa ölkələri arasında ən yüksək göstəricilərdəndir.

İldən-ilə səhiyyəyə daha çox büdcə vəsaiti ayrılır. 2003-cü illə müqayisədə 2011-ci ildə bu vəsait təxminən 10 dəfə artaraq 563 milyon manatdan artıq olmuşdur. Bu da respublikamızda aparıcı texnologiyalarla, müasir tibbi avadanlıqlarla təchiz olunmuş yeni tibb mərkəzlərinin yaradılması istiqamətində genişmiqyaslı işlərin həyata keçirilməsinə imkan yaratmışdır.

Son 5 il ərzində 400-dən artıq səhiyyə müəssisəsində təmir və tikinti işləri aparılmışdır. Cari ildə Respublika Klinik Uşaq Xəstəxanasında, Ə.Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunda, Uşaq Nevroloji Xəstəxanasında, Respublika Diaqnostika Mərkəzində, 1 nömrəli Respublika Psixiatriya Xəstəxanasının 4 korpusunda, 3 nömrəli Klinik Uşaq Xəstəxanasında, Respublika Klinik Xəstəxanasında, 3 nömrəli şəhər Klinik Xəstəxanasında, Xaçmaz rayon Mərkəzi Xəstəxanasında, Şirvan şəhər

Mərkəzi Xəstəxanasında, Bərdə rayon Doğum evində, Bakı şəhərinin 16, 18, 20 nömrəli poliklinikalarında, 3 nömrəli uşaq poliklinikasında təmir və yenidənqurma işləri aparılmış, Ağdaş, Şəki, Tovuz, Daşkəsən, Şabran rayonlarında yeni mərkəzi xəstəxanalar, Ucarda Uşaq Xəstəxanası tikilib istifadəyə verilmişdir. Adıçəkilən bütün tibb müəssisələri müasir tibbi avadanlıq və inventarla təchiz olunmuşdur. Bunların əksəriyyətinin açılışında ənənəvi olaraq Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev şəxsən iştirak etmişdir.

Səhiyyəyə ayrılan maliyyə vəsaitinin səmərəli istifadə edilməsi məqsədilə tam gücü ilə işləməyən, özünü doğrultmayan, binaları yararsız vəziyyətdə olan, əhaliyə tibbi yardımın göstərilməsində elə bir rol oynamayan tibb müəssisələrinin bir hissəsinin ixtisar edilməsi, çarpayı fondunun azaldılması və strukturunun optimallaşdırılması sahəsində islahatlar əsasən başa çatdırılmışdır.

Aparılan islahatlar nəticəsində respublika üzrə çarpayı fondu orta hesabla 50% və ya 30 600 çarpayı ixtisar edilmiş (67400-dən 36800-dək) və 300-ə yaxın (40%) stasionar müəssisə bağlanmışdır.

Stasionar tibb müəssisələrində müalicə olunan xəstələrin ərzaq, dərman preparatları, sarğı materialları və tibb ləvazimatları ilə davamlı təchizatı işi daha da təkmilləşdirilmişdir.

Bakı şəhərində fəaliyyət göstərən mərkəzləşdirilmiş təchizat məntəqələri xəstəxanaların ərzaq və zəmanətli paketə daxil olan dərmanlarla təminatını tam ödəyir. Artıq xəstələrə pəhriz yeməkləri də verilir.

Bu ildən stasionar tibb müəssisələrində istifadə olunan ən vacib dərman preparatlarının və tibbi ləvazimatların siyahısı genişləndirilərək, onların sayı 60-dan 166-ya çatdırılmışdır.

Həyata keçirilən tədbirlər nəticəsində xəstəxana çarpayılarının işinin səmərəsi əhəmiyyətli dərəcədə artmışdır.

Uzun illər ərzində demək olar ki, boş qalan xəstəxana çarpayıların məşğulluq göstəricisi son 5 ildə təxminən 2 dəfə yüksəlmişdir.

Ambulator-poliklinika müəssisələrinə müraciətlər də 60% çoxalmışdır.

Bütün bunlar, əhalinin dövlət tibb müəssisələrinə olan inamının getdikcə artmasına sübutdur və bu göstəricilərinin gələcəkdə daha da yaxşılaşdırılması üçün zəmin yaradır.

Cərrahi profilli stasionarlara daxil olan xəstələrin, eləcə də keçirilən cərrahi əməliyyatların sayı da xeyli artmışdır. Bununla yanaşı, diaqnostik və taktiki səhvlər xeyli azalmışdır.

Müasir müalicə üsulu hesab edilən miniinvaziv cərrahiyyə əməliyyatlarının, mürəkkəb və rekonstruktiv xarakterli əməliyyatların sayı da ilbəil artır.

Son 5 il ərzində icra olunan cərrahiyyə əməliyyatlarının sayı 2 dəfə artmasına baxmayaraq, əməliyyatlardan sonra ölüm hallarının sayı 2 dəfə azalmışdır.

Məlum olduğu kimi, əsaslı təmir və yenidənqurma işlərindən sonra Elmi Cərrahiyyə Mərkəzində bu ilin mart ayından açıq ürək əməliyyatlarının icrasına başlanılmışdır. Keçən dövr ərzində Mərkəzdə böyüklər və uşaqlar üzərində artıq 300-ə yaxın əməliyyat həyata keçirilmişdir.

Fərəhləndirici haldır ki, M.Cavadzadə adına Respublika Klinik Uroloji Xəstəxanasında əsaslı təmir və yenidənqurma işlərindən sonra bu müəssisədə böyrəkköçürmə əməliyyatlarına başlanılmışdır.

Səhiyyə sahəsində qəbul edilmiş Dövlət Proqramlarının icrası uğurla davam etdirilmişdir. Proqramların icrasına 5 il ərzində 200 milyon manata yaxın büdcə vəsaiti sərf olunmuşdur.

Səhiyyənin prioritet sahələri olan şəkərli diabet, irsi qan xəstəlikləri, qan xidməti, xroniki böyrək çatışmazlığı, vərəm, yoluxucu xəstəliklərin immunoprofilaktikası üzrə növbəti beş ili əhatə edən yeni proqramlar hazırlanaraq Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti tərəfindən təsdiq edilmişdir. Təkcə 2011-ci il üçün bu proqrama 63 milyondan artıq vəsait ayrılmışdır.

Respublika Hökumətinin dəstəyi ilə həyata keçirilən tədbirlər nəticəsində ana və uşaqlara, onkoloji, endokrinoloji, irsi qan xəstəliyi, böyrək çatışmazlığı və s. xəstələrə göstərilən tibbi xidmətin səviyyəsi xeyli yaxşılaşmış, ölüm hallarının sayı azalmışdır.

Şəkərli diabet xəstələrinin aşkar edilməsi işi yaxşılaşmış, qeydiyyata götürülən xəstələrin sayı 2 dəfədən çox artmış və 150 minə keçmişdir. Həmçinin görülən işlərin nəticəsi kimi şəkərli diabeti olan xəstələrin ölüm göstəricisi də enmişdir.

Onkoloji xəstəliklərin aşkarlanması yaxşılaşmış, bu xəstəlikdən ölüm halları azalmışdır.

Xroniki böyrək çatışmazlığı olan xəstələrin müalicəsi də ən ağır problemlərdən biridir. Hər il Respublikanın bölgələrində yeni mərkəzlər açılır. Bu yaxınlarda Respublika Prezidenti cənab İlham Əliyevin iştirakı ilə açılmış Səki və Ağdaş rayon mərkəzi xəstəxanalarında da hemodializ şöbələri yaradılmışdır.

Hazırda respublikanın şəhər və rayonlarında fəaliyyət göstərən 24 mərkəzdə 1800-ə yaxın xəstə hemodializ seansları və müvafiq dərman vasitələri ilə tam həcmdə pulsuz təmin olunur.

Ana və uşaqlara göstərilən tibbi xidmətin keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması dövlətin sosial yönümlü siyasətinin əsas prioritet istiqamətlərindən biridir. Ölkə rəhbərliyinin bilavasitə dəstəyi ilə son illər bu sahədə mühüm tədbirlər həyata keçirilmişdir.

Ana və uşaqların sağlamlığının qorunması üzrə Dövlət Proqramının, həmçinin yenidoğulanların “Elektron sağlamlıq kartları” ilə təmin edilməsi, “Yoluxucu xəstəliklərinin immunoprofilaktikası” proqramlarının ana və uşaqların sağlamlığının qorunması işində əhəmiyyətli rolu olmuşdur.

Bakı şəhəri və Naxçıvan Muxtar Respublikası da daxil olmaqla yeddi perinatal mərkəzin yaradılması, Respublika Uşaq Xəstəxanasının, Bakı şəhəri 2 və 3 saylı klinik uşaq xəstəxanasının, Uşaq Nevroloji Xəstəxanasının əsaslı təmiri, bərpası və yeni avadanlıqlarla təchiz olunması, Uşaq Onkologiya və Uşaq Kardiocərrahiyyə mərkəzlərinin, Elmi-Tədqiqat Pediatriya İnstitutunun nəzdində Uşaq Konsultasiya Mərkəzinin, erkən yaşlı uşaqların cərrahiyyə şöbəsinin, uşaq hematologiya şöbəsinin yaradılması, bir çox rayonlarda yeni uşaq xəstəxanalarının tikilməsi və ya yenidən qurulması bu sahəyə göstərilən xüsusi qayğının nümunəsidir. Son bir neçə il ərzində Bakı şəhərində yerləşən bütün uşaq poliklinikaları əsaslı təmir edilərək müasir tibb avadanlığı ilə təmin olunmuşlar.

Yoluxucu xəstəliklərin profilaktikası, bu xəstəliklər səbəbindən əlilliyin azaldılması və qarşısının alınması işində uşaqların müasir təqvim əsasında vaxtında peyvənd olunması xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Bu gün Azərbaycanda, uşaqların yoluxucu xəstəlikdən qorunması üçün, inkişaf etmiş Avropa ölkələrində olduğu kimi 10 xəstəliyə qarşı peyvənd edilir. O cümlədən, bu ildən etibarən körpələrimiz daha bir qorxulu infeksiyaya-Hemofilus B infeksiyasına qarşı planlı peyvəndə cəlb olunmuşlar. Yaxın zamanlarda pnevmoniya xəstəliyinə qarşı da peyvəndin tətbiq edilməsi planlaşdırılır. Qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycanda müstəqilliyin ilk illərində, uşaqlar cəmi 5 yoluxucu xəstəliyə qarşı peyvənd edilirdi.

Respublikada aparılan məqsədyönlü immunoprofilaktika tədbirləri nəticəsində əvvəllər poliomielit xəstəliyinə görə endemik sayılan Azərbaycan artıq neçə illərdir ki, bu xəstəlikdən azad diyara çevrilmişdir. Digər idarəolunan xəstəliklər üzrə də nəzərəçarpan

nailiyyətlər qazanılmışdır. Belə ki, 2011-ci ildə difteriya, qızılca xəstəlikləri qeydə alınmamış, epidemik parotit xəstəliyi 27% azalmış, kəskin bağırsağ infeksiyalarında alovlanma qeyd olunmamışdır. Malyariya xəstəliyi praktiki ləğv olunma səviyyəsindədir.

Uşaq və yeniyetmələr arasında xəstəliklərin vaxtında aşkar edilməsi, dispanserizasiyası, müalicə-profilaktika və sağlamlaşdırıcı tədbirlərin keyfiyyətinin və səviyyəsinin yüksəldilməsi məqsədilə onların sağlamlığı barədə məlumatların “Vətəndaşların Elektron Sağlamlıq kartı Sistemi”nə daxil edilməsi istiqamətində işlər həyata keçirilir.

Son illərdə respublikamızda həyata keçirilən bu tədbirlərin nəticəsində ana və uşaqların sağlamlığını xarakterizə edən göstəricilərdə müsbət dinamika müşahidə olunur.

Əgər 2006-cı ildə respublikada körpə ölümü göstəricisi 11,9 promilli idisə, 2011-ci ildə bu rəqəm 10,8-ə bərabər olmuşdur.

Ana ölümü əmsalı 2006-cı illə müqayisədə 34,2-dən 2011-ci ildə 15,2-ə enmişdir.

Bunlarla bərabər uşaqlar arasında əlilliyin azalması dinamikası da müşahidə olunur.

Vərəmlə mübarizə işinə xüsusi diqqət yetirilmişdir. Vərəmin diaqnostikasının yaxşılaşdırılması, dərmanlara davamlı vərəm xəstələrinin aktiv müalicəyə cəlb olunması, geniş miqyaslı profilaktik tədbirlərin görülməsi nəticəsində epidemioloji vəziyyətin stabilləşməsinə nail olunmuşdur. Belə ki, ötən illə müqayisədə 2011-ci ildə ilkin xəstələnmə və bu xəstəlikdən ölüm hallarının sayı azalmışdır.

Son illər strateji əhəmiyyətli məsələ kimi qan xidmətinin inkişafına xüsusi diqqət yetirilir. Təsadüfi deyil ki, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi sərəncamı ilə 2012-ci ilin yanvar ayının 1-dən qan xidmətində çalışan işçilərin maaşları 2 dəfə artırılmışdır.

Tədarük olunan qan və onun komponentlərinin miqdarı ilbəil artır, əhalinin donorluğa cəlb edilməsi işi aktivləşir. Təkcə son 1 il ərzində ötən illə müqayisədə 2,2 ton çox qan tədarük edilmişdir. Hazırda tibb müəssisələrinin və xəstələrin donor qanına olan ehtiyacı tam ödənilir.

Səhiyyəimizin tərkib hissəsi olan özəl səhiyyə strukturlarının fəaliyyəti də nazirliyin diqqət mərkəzində olmuşdur.

Hazırda respublika üzrə 463 özəl tibb müəssisəsi və kabineti, eləcə də 914 əczaçılıq müəssisəsi fəaliyyət göstərir. Bu müəssisələrdə əhaliyə tibbi xidmətin göstərilməsi üçün yaradılan şərait və bu xidmətin

keyfiyyəti Səhiyyə Nazirliyi mütəxəssisləri tərəfindən mütəmadi olaraq araşdırılır.

Bu problemlərin vacibliyini nəzərə alaraq, Səhiyyə Nazirliyində özəl tibb müəssisələrinin rəhbərlərinin iştirakı ilə müşavirə keçirilmiş və özəl fəaliyyətlə bağlı məsələlər geniş müzakirə edilmiş və fəaliyyətini mövcud tələblərə uyğun qurmayan müəssisələrə qarşı əsaslı iradlar bildirilmişdir.

Səhiyyəimizin dünya standartları üzrə inkişafının əsas istiqamətlərindən biri tibbi təhsil və kadr islahatıdır. Nazirlik tərəfindən cari ildə bu sahədə müstəsna əhəmiyyətli tədbirlər həyata keçirilmişdir.

Tibb işçilərimizin bilik və peşə bacarıqlarının artırılmasına Səhiyyə Nazirliyi tərəfindən xüsusi diqqət yetirilir.

Bir neçə il idi ki, problemin həlli yollarından biri olan, bütün dünyada qəbul edilən, tibb işçilərinin sertifikatlaşdırma tətbiqi üzrə gərgin iş aparılırdı. Artıq 2011-ci il yanvar ayından bu işə başlanılmışdır. Bu günə kimi 3800 həkimin sənədləri Sertifikasiya Komissiyası tərəfindən qəbul olunmuşdur.

3035 həkim 38 ixtisas üzrə test imtahanından və ikinci mərhələdə aparılan müsahibədən keçərək sertifikat almışdır.

Qeyd etmək lazımdır ki, cari ildə orta tibb işçilərinin də test imtahanlarının aparılmasına dair hazırlıq işləri yekunlaşmış və onlar yaxın aylarda sertifikatlaşdırma prosesinə cəlb olunacaqlar.

“Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq 2011-ci ildə respublikanın tibb təhsili sistemində də köklü dəyişikliklər edilmişdir. Belə ki, diploma qədər tibb təhsilində tədris artıq yeni qəbul olunmuş dövlət standartları üzrə, beynəlxalq təhsil prinsiplərinə uyğun kredit sisteminin tətbiqi ilə aparılır.

Eyni zamanda, sözügedən qanuna uyğun olaraq, respublikada 2011-ci ildə ilk dəfə olaraq həkimlərin ixtisaslar üzrə hazırlığı dünyanın əksər ölkələrin tibb təhsil sistemində qəbul olunmuş rezidentura vasitəsi ilə həyata keçirilir.

Qəbul planına uyğun olaraq bu il 300 həkim Tələbə Qəbulu üzrə Dövlət Komissiyasının sınaq imtahanlarından keçərək müxtəlif ixtisaslar üzrə rezidenturaya qəbul olunmuşlar.

Gənc mütəxəssislərin Respublikadan kənarında təkmilləşdirmə kurslarından keçməsi proqramı çərçivəsində səhiyyənin müxtəlif sahələri üzrə 200-dən artıq həkim və orta tibb işçisi xarici ölkələrinin qabaqcıl klinikalarında 3-6 aylıq ixtisasartırma kursları keçmişdir.

Eyni zamanda həkimlər üçün şüa diaqnostikası, gastroenterologiya, kardiologiya, nefrologiya və s. ixtisaslar üzrə xaricdən dəvət olunmuş aparıcı mütəxəssislərin iştirakı ilə Bakıda ixtisasartırma kursları təşkil olunmuş və həmin kurslarda 500-dən artıq mütəxəssis öz təcrübi biliklərini artırmışdır.

2011-ci ildə 15 tibb işçisinə “Əməkdar həkim”, 2 nəfərə – “Əməkdar müəllim” fəxri adları verilmiş, 1 nəfər “Sərəf” ordeni, 16 nəfər isə “Tərəqqi” medalı ilə təltif edilmişlər. 24 tibb işçisi Səhiyyə Nazirliyinin “Fəxri Fərman”ına layiq görülmüşdür.

Tibb işçilərinin əməyinin stimullaşdırılması vacib faktorlardan biridir. Respublika rəhbərliyinin diqqət və qayğısı nəticəsində son illər ərzində mütəmadi olaraq onların əmək haqları artırılır. Son 5 il ərzində tibb işçilərinin maaşları 5 dəfə artırılmışdır. 2011-ci ildə də Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı ilə səhiyyə müəssisələrində çalışan işçilərin aylıq vəzifə maaşları növbəti dəfə artırılmışdır.

Ölkələr arasında siyasi və iqtisadi münasibətlər inkişaf etdikcə, Azərbaycan səhiyyəsinin də beynəlxalq aləmə inteqrasiyası artır və əlaqələri genişlənir.

Səhiyyəmizin indiki inkişafı haqqında həqiqətlər cari ilin sentyabrında Nyu-Yorkda keçirilən BMT-nin qeyri infeksiya xəstəliklərinə qarşı global mübarizəyə həsr olunmuş tədbirində həm ÜST Baş Direktorunun, həm də ÜST Avropa Regional Bürosunun Direktorunun nitqində səslənmişdir.

2011-ci ilin sentyabr ayında Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının Avropa Regional Komitəsinin 61-ci Sessiyasının Bakıda keçirilmiş və Azərbaycan bu qurumun İcraiyyə Komitəsinin üzvü seçilmişdir.

Bu, Azərbaycanın bir dövlət kimi beynəlxalq aləmdə nüfuzunun getdikcə artmasının məntiqi nəticəsidir.

Beynəlxalq əməkdaşlıqda digər istiqamət ikitərəfli əlaqələridir ki, 2011-ci il üçün İtaliya, Rumıniya və Litva ilə səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlıq haqqında müqavilələr imzalanaraq qüvvəyə minmişdir.